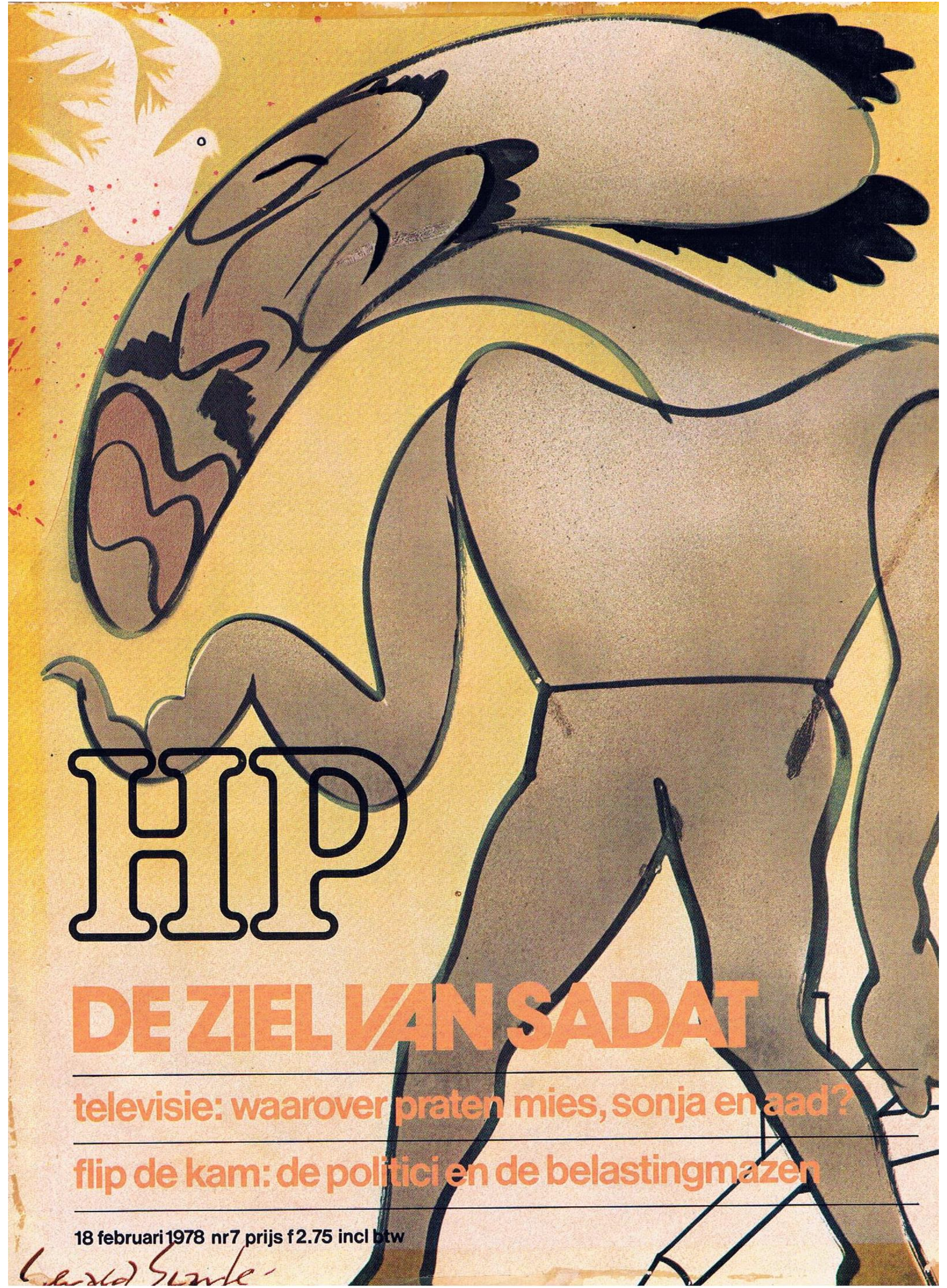

HP

DE ZIEL VAN SADAT

---

televisie: waarover praten mies, sonja en aad?

---

flip de kam: de politici en de belastingmazen

---

18 februari 1978 nr7 prijs f2.75 incl btw

Leendert van der

DE ZIEL VAN SADAT

Wat bewoog Anwar Sadat tot zijn sensationele missie naar Jeruzalem? En wat beweegt hem door te gaan met zijn vredesinitiatief nu het volgens bijna alle betrokkenen is mislukt? HP's correspondent in Cairo Gerard Jacobs schetst het portret van de man die in de jaren dertig Hitler bewonderde, die volgens Nasser 'de grootste samenzweerder van ons allemaal' was, die nog in 1970 de eeuwige broederschap met Rusland predikte en die nu westers politie-agent in het Midden-Oosten wil worden.

„In hun naïviteit, om niet te zeggen hun stomheid, verwachten ze dat Israël — dat gebied van vier Arabische landen bezet houdt — die gebieden terug zal geven in ruil voor erkenning van zijn bestaansrecht. Sadats supporters verwachtten dat Israël in de euforie op zijn minst de resoluties van de Verenigde Naties zou uitvoeren. Die hooggespannen verwachting bewees nogmaals dat ze de feiten achter de zionistische filosofie niet begrijpen, of beter gezegd, niet willen begrijpen. Sadats missie heeft een eind gemaakt aan de illusies die de Arabieren over vreedzame co-existentie mochten hebben. De Amerikanen, de Russen, Schmidt, de shaj van Perzië en Callaghan, zij kunnen allemaal naar Jeruzalem gaan, maar niets kan hen tegen de Israëlische ambitie beschermen: *Eretz Israël*, de joodse supermacht van de Nijl tot aan de Eufraat!”

Ook Salim Al-Lozi, directeur van Al Hawadess, een belangrijk, pro-Saoedisch en pro-Sadat weekblad in Libanon, heeft nu zijn oude vriend Mohammed Anwar Sadat een halt toegeroepen: Sadats reis naar Jeruzalem heeft getoond dat met de Israël's niet valt te praten. Wat dat betreft is zijn missie geslaagd: het bewijs is geleverd. Meer resultaten zijn er niet te verwachten.

Maar Sadat zet door. In plaats van zich af te keren van de Amerikanen, die veel beloven, weinig leveren en niets kunnen garanderen, in plaats van openlijk boete te doen zoals zijn Arabische critici eisen en terug te keren in het Arabische kamp, blijft Anwar Sadat, om zoals hijzelf zegt de honderden miljoenen die met hem meeleeften tijdens zijn bezoek aan Jeruzalem niet teleur te stellen, hopen op Amerikaanse druk op Israël om de bezette gebieden terug te geven en de rechten van het Palestijnse volk te erkennen. Het conflict met Israël kan in enkele weken geregeld worden, mits Israël deze twee eisen inwilligt. „Ik heb andere prioriteiten,” verklaarde Sadat tijdens zijn bezoek aan de VS: „Afrika.”

Hoe weinig steun Sadat ook krijgt — zelfs voor zijn ambitie om in Afrika de westerse belangen te verdedigen tegen de oprukken van de Russen en Cubanen — hij blijft optimistisch. Hij vertrok begin februari 'teleurgesteld en ontmoedigd' naar de Verenigde Staten. Hij beloofde Carter 'de waarheid te zullen zeggen' en te eisen dat de VS de rol van scheidsrechter in het Midden-Oosten zouden gaan spelen. Carter weigerde: Amerikaanse druk op Israël wordt niet verstandig geacht. Maar Sadat blijft optimistisch: „Wij zijn partners geworden op weg naar de vrede.” Het woord scheidsrechter komt niet meer uit zijn mond.

★ ★ ★

„Hij is een briljante korte-termijn politicus altijd goed om zijn eigen gezicht te redden, zijn post veilig te stellen. Maar op de lange termijn is hij een ramp voor Egypte. Hij is impulsief, hij handelt ondoordacht, hij kan de consequenties van zijn woorden niet overzien, hij weet geen maat te houden, hij is de gevangene van zijn eigen show,” analyseert een van zijn milde critici in Egypte. In Syrië noemen ze Sadat openlijk 'een verrader van de Arabische zaak' en 'de ezel voor de kar van het imperialisme'.

Amerikanen vinden hem meestal sympathiek, maar ondoorgrondelijk. Newsweek citeert een rapport van de CIA: „Hij leeft als een pasja. Als je naar zijn dagindeling kijkt, vraag je je af wanneer hij werkt.” En Newsweeks bureauhef in Cairo Schmidt stelt vast: „Hij vertroetelt zichzelf, hij staat zelden voor negen uur op (soms slaapt hij tot een uur) en hij vindt steeds tijd voor een hazeslaapje.”

De avonden brengt hij onveranderlijk door in zijn huisbioscoop, hij ziet het liefst Amerikaanse Westerns. Carter onthaalde hem in Camp David dan ook op de film *How the West was won*. Toepasselijk voor Sadat die in vijf jaar radicaal omzwaaide van Ruslands trouwe vriend tot Amerika's bondgenoot in het Midden-Oosten.

★ ★ ★

„Sadat deed niets. Hij wachtte af. Hij had geen macht en hij ambieerde geen macht. Daarom overleefde hij de periode onder Nasser. Als Gamal Abdel Nasser één moment gedacht zou hebben dat Sadat macht nastreefde zou hij hem een kopje kleiner gemaakt hebben.”

Moestafa Amin was voor en direct na de revolutie van 1952 een van de invloedrijkste Egyptische journalisten. Op dit moment is hij columnist bij Al Akhbar, een massakrant in Amerikaanse stijl met veel nietszeggend nieuws, die hij in '52 samen met zijn tweelingbroer oprichtte. Amin: „Vóór de revolutie was ik Sadats vriend. Ik dacht dat hij erg extreem was, radicaal, een dictator. Maar als Nasser schreeuwde 'dit artikel accepteer ik niet, gooi die journalist in de gevangenis, stuur de tanks op die krant af', suste Sadat de zaak.

„Nasser vroeg mij in 1954 nadat de moslimbroeders een aanslag op hem hadden gepleegd: 'Weet je wie mijn opvolger wordt?' Ik raadde maar wist het niet. 'Sadat!' Ik was stomverbaasd. Nasser vertelde: 'Hij is de grootste samenzweerder van ons allemaal. Wij werken tien uur per dag. Sadat maar vijf uur. Ik maakte hem minister. Hij komt nooit op de vergaderingen. Hij zit in de Revolutionaire Raad. Wij vergaderen tot 4 uur in de morgen. Hij komt nooit. Hij wacht tot wij ons allemaal hebben doodgewerkt. Dan komt hij tevoorschijn.'

„Ik waarschuwde Sadat voorzichtig te zijn. Je weet hoe Nasser was. Maar Sadat stelde mij gerust: 'Het is Nassers revolutie. Het is zijn verantwoordelijkheid.'

„Nasser benoemde hem tot hoofdredacteur van zijn krant al Goemhoeria. En gooide hem eruit. Hij benoemde hem tot voorzitter van de Islamitische Conferentie. En gooide hem eruit. Sadat was verheugd! 'God zij dank. Ik wil geen verantwoordelijkheden.'

„Daarom dacht Nasser dat Sadat geen gevaar vormde voor zijn regime. Sadat was de enige die Nasser begreep. En het dus overleefde.”

★ ★ ★

Anwar Sadat — *Man met een Missie* is de titel van de eerste in een ongetwijfeld lange reeks biografieën die na Sadats historische reis naar het einde van de wereld — het Israëlische parlement — is verschenen. De

schrijver, kolonel B. K. Narayan noemt Sadat 'simpel, sober, vriendelijk, loyaal, kalm, onverstoorbaar, nederig, afkerig van pracht en praal. Hij neemt zijn beslissingen na rijp beraad'.

Het is het beeld dat de Egyptische president graag van zichzelf over wil laten komen. Maar er valt over te twisten. Time Magazine koos hem in 1977 tot Man van het Jaar en in de levensbeschrijving vielen de woorden 'introvert, zwaarmoedig, godsvruchtig en eigenzinnig'. Sadat is volgens het Time-verhaal een geboren acteur met een voorliefde voor pracht en praal. Hij haat details en is alleen geïnteresseerd in de grote lijnen. Maar waar iedereen het over eens is: Sadats reis naar Jeruzalem is van historische betekenis.

De gevolgen zijn niet te overzien en gaan Sadats eigen fantasie te boven: „De reis zal leiden tot een ommekeer in de menselijke betrekkingen.” Het Midden-Oosten dreigt zichzelf en de wereld te vernietigen 'wanneer wij de wapens niet neerleggen en wij de molens van voos gezwets laten doormalen' (uit *Sadats brieven aan het Egyptische volk*, zoals die het afgelopen jaar verschenen in het blad Oktober).

★ ★ ★

Mohammed Anwar Sadat werd op 25 december 1918 geboren in het dorpje Mit aboe-l-Kom in de Nijldelta. Zijn vader werkte in Soedan en verhuisde in 1931 naar Cairo. Mohammed werd door zijn verlichte grootmoeder opgevoed. Zij was in haar jeugd sterk beïnvloed door Ahmed Orabi, een verzetsheld uit de 19e eeuw die de Engelse bezetters bevocht. Zijn strijd tegen de corrupte koninklijke familie van Albanese afkomst die Egypte verkocht aan het buitenlandse kapitaal (het Suezkanaal) is in Egypte legendarisch.

„Als kind luisterde ik naar grootmoeders verhalen. De Britse soldaten schoten op de duiven. Door een verdwaalde kogel vloog een graansilo in het dorp in brand. De boeren verzamelden zich. Een Engelse soldaat vuurde op de samenscholing. Hij vluchtte en de boeren zetten de achtervolging in. In de worsteling die ontstond stierf de soldaat. Veel boeren werden gearresteerd. Nog voordat er recht gesproken was werden de schavotten opgericht. Een aantal boeren kreeg stokslagen, anderen werden opgehangen. Zahran ibn Danshawy was de eerste die opgehangen werd.”

„Ik wilde Zahran zijn,” bekent Sadat in zijn memoires. Hij noemt het verhaal een uitnodiging aan de Egyptische jeugd om de strijd tegen de bezetters aan te binden 'die zo lang aanwezig waren dat de mensen wanhoopden of zij nog ooit zouden vertrekken'.

In Sadats memoires is geen klacht te vinden over de bekrompenheid van het leven op het platteland, over de eeuwenoude tradities waaraan de bevolking zich niet kan onttrekken. Nog steeds keert hij in zijn vrije tijd terug naar zijn geboortedorp. „Daar vind ik vruchtbare groene velden. Hernieuwd leven. Onbegrensdeheid. Niets beperkt het gezichtsveld en niets staat onze verbeelding in de weg.

„Wellicht waren in mijn geval de volkslied-

jes en de poëzie de vleugels waarop mijn verbeelding en dromen gedragen werden. Onze gedachten waren als het dons van een jonge vogel. Wanneer zijn veren lang genoeg zijn, vliegt hij uit naar alle richtingen. De vogels vliegen rond één enkele boom, Egypte . . .

„Ondanks de trieste toon in de volkspoëzie kent de Egyptische boer door de geschiedenis heen eigenlijk geen wanhoop. Vaak buigt hij voor de storm het hoofd totdat deze voorbij getrokken is.”

★ ★ ★

„Wij luisterden voortdurend naar de verhalen over de revolutie van 1919,” vertelt zijn jeugdvriend Sayed Ahmed Shafik. „Wij hoorden van de vonnissen die de Engelsen over de onzen uitspraken: 51 man aan de galg. Wij begonnen de imperialisten en hun stromannen te haten, de pasja's en hun slaafse volgelingen. Sadat maakte geen geheim van zijn brandende haat. Hij besloot in het leger te gaan.”

„Werd ik aangetrokken tot dat chique uniform,” vraagt Sadat zich nu af, „door het fraaie voorkomen waardoor de mensen dachten dat de drager een 'kolonel' was, door het idee dat kleren de man maken? Of was het omdat ik de Engelsen wilde verdrijven? Of was het vanwege Kemal Atatürk wiens portret levensgroot in ons huis hing, de stichter van het moderne Turkije?”

De Engelse bezetter heeft zichzelf de das omgedaan. In 1936 stelde hij de militaire academie open voor de Egyptische jeugd. De eerste lichting afzwaaiers bevatte de kern van de *Vrije Officiëren* die in 1952 het gehate koningshuis afzetten en vier jaar later de laatste Britten het land uitschopten. Zij dragen het vuur van de revolutie van 1919 in zich: de opstand tegen de Engelsen, de strijd voor nationale onafhankelijkheid. Het gevecht werd geleid door Saad Zaghloul en de Wafd-partij. Later degenereert de partij; ze wordt in 1952 door de *Vrije Officiëren* verboden.

De jonge Sadat droomt in de jaren dertig van de grote wereldleiders — Kemal Atatürk, Mussolini en Hitler: „Ik herinner mij nog goed hoe Hitler vanuit München naar Berlijn opmarcheerde. Ik kreeg een schok. Ik wilde opmarcheren naar Cairo. Wij waren in het kanaal aan het zwemmen. Ik vertelde het mijn vriendjes. Mijn kleren hingen te drogen. Mijn vriendjes moesten om mij lachen. Ik lachte niet. Ik was serieus. Zonder de draagwijdte te begrijpen van mijn woorden. De stem van het lot leidde mij. Deze uitspraken van groot belang vielen gewoon uit mijn mond.”

Sadats haat tegen de Engelsen drijft hem in het kamp van de Duitsers en de Italianen die hij bewondert om hun efficiency en die hij ziet als de bevrijders van Egypte. Hij biedt Rommel aan om samen te werken. De *Vrije Officiëren* zouden de weg naar Cairo openen zodat 'wij gezamenlijk korte metten kunnen maken met de Engelsen'.

„Ik kan mijn bewondering voor de Duitse militairen niet onder woorden brengen, de Arabische taal schiet tekort om uitdrukking te geven aan mijn geweldige bewondering en liefde. (—) Hitler heeft mij geweldig

gebiologeerd. Ik was volledig in de ban van het Duitse militaire apparaat. (—) Het was een schande dat Rommel geen nationalistische bevrijdingsbeweging in Egypte aantrof. (—) Wij wilden ons ontdoen van de schande dat Egypte dood was, zonder verzet tegen de Engelse bezetters.”

(Brief aan het Egyptische volk, 4 december 1977)

Deze sympathie voor de Duitsers is Sadat door het Westen altijd verweten. Hij werd een anti-semiet genoemd, en Nasser een tweede Hitler.

De pogingen om de Duitsers te helpen mislukken jammerlijk. Het ondergrondse verzet komt niet van de grond. Sadat wordt gearresteerd en verdwijnt in de gevangenis. In deze periode denkt en leest hij veel: „Er is niets op deze wereld dat de waarde van het individu kan evenaren. Ik verkies de honger als hij vergezeld gaat van het behoud van eer boven verzadiging onder schande. Hoeveel vuile honden hebben zich niet gevolgreten aan de voeten van de pasja's, terwijl duizenden mensen in de velden honger leden.”

Hij bestudeert de klassieken: hij vindt in de literatuur 'de angst van de joden' terug. „Angst schept ware wonderen in hun literatuur. Ieder erudiet persoon moet te rade gaan bij Kafka, Heine of de grote psycholoog Freud. Hun innerlijk is vervuld van angst en vrees.”

Sadat verklaart de Israëlsche verbondenheid aan de nederzettingen in de Sinai op dit moment uit dit gevoel van angst: „Voor de eerste maal in de geschiedenis bezitten zij eigen grond. Voor de eerste maal ploegen ze het land, werken ze met hun handen. De angst (voor de vijandige buitenwereld, red.) dreef hun ertoe geen grond te bezitten. Zij bezaten schepen en goud zodat zij gemakkelijk konden vluchten.”

★ ★ ★

Sadat speelt een belangrijke rol in de staatsgreep van 1952: hij kondigt de revolutie over de radio aan. Volgens de legende weigert Sadat de radio-uitzending te onderbreken omdat juist de oproep tot het ochtendgebed uitgezonden wordt. Hij vervult eerst zijn religieuze plichten, waardoor de revolutie bijna mislukt, voordat hij de *coup d'état* bekend maakt.

Tijdens de Nasser-periode blijft hij op de achtergrond. In de jaren vijftig leidt hij de krant *al-Goemhoeria*, in de jaren zestig is hij voorzitter van het parlement. Hij wacht zijn tijd af. Hij is meer geïnteresseerd in mooie kleren en speelt de rol van de dandy zonder veel politieke interesse.

Moestafa Amin: „Hij bewonderde Mussolini, Atatürk en Hitler, zoals alle jonge mannen van zijn generatie. Maar hij leerde zijn les. Hij zag dat alle dictaturen uitlopen op een fiasco, ook onze dictatuur. Nasser overtuigde hem daarvan in de praktijk. Hij zag hoe Nasser op handen gedragen werd. En hoe hij later gehaat werd.”

Nasser benoemt Sadat in 1969 tot zijn enige vice-president. De grote leider sterft op 28 september 1970. Sadat erft een bankroet land: „De regering was verdeeld. Israël bepaalde onze toekomst. Buitenlanders probeerden ons hun wil op te leggen. De armoe-

de was buitensporig. Wij moesten om onze wapens bedelen. En ik voorzag, spoedig ook om ons brood. Ik bad tot God mij niet zo zwaar te belasten. Ik zocht Zijn hulp. Ik stond perplex en zocht Zijn leidende hand.” Niemand gelooft dat Sadat de macht lang zal houden. Hij wordt gezien als een overgangsfiguur. Richard Nixon stuurt zijn minister Elliott Richardson naar Nassers begrafenis. Deze rapporteert aan het Witte Huis dat Sadat binnen twee à vier weken zal vallen. Sadat herinnert zich nu hoe Kissinger hem eens vertelde dat dit rapport op het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken nog steeds dient als waarschuwing om de Arabieren niet op *face-value* te beoordelen. Sadat belooft in zijn eerste rede voor het parlement Nassers pad te volgen, 'maar het vacuüm dat hij nagelaten heeft kan niet door één man opgevuld worden, het gehele volk zal Nassers plaats op moeten vullen'. Hij belooft (en organiseert) vrije verkiezingen. Hij presenteert het volgende regeringsprogramma:

● De bevrijding van alle bezette Arabische gebieden: Arabisch Jeruzalem, Gaza, de westelijke Jordaanoever, de Golanhoogte en de Sinai-woestijn.

● De bescherming van de rechten van het Palestijnse volk en hun strijd voor hun land en hun toekomst. „Onze generatie zal de Palestijnse rechten niet opgeven. Als wij niet in staat zijn ze te verwezenlijken dan zullen wij er in ieder geval niet verantwoordelijk voor zijn dat wij ze opgegeven hebben.”

● De consolidatie van de gevechtscapaciteit van het Egyptische leger, 'de enige manier om onze rechten te beschermen'.

● De strijd voor Arabische eenheid: „Wij zijn één natie, verbonden door één geschiedenis, één strijd en één lot.”

● De strijd tegen de vijand Israël, het internationale Zionisme en het wereldimperialisme.”

● Het volgen van een politiek van niet-gebondenheid: „Wij zijn de vriend van wie ons vriendelijk gezind is, de vijand van wie ons vijandig gezind is.”

● Wij zijn deel van de grote nationale bevrijdingsbeweging en van de internationale progressieve familie.”

● „Het socialisme, verwezenlijkt onder Nasser ten gunste van de boeren en de arbeiders, moet kost wat kost bewaard blijven.”

„U heeft mij toegerust,” besluit hij zijn speech, „met een Eer die ik, zo getuige de Heer, nooit nagestreefd heb. (—) Almachtige God, straft ons niet wanneer wij vergeten of dwalen (van Nassers pad, red.). Belast ons niet zoals u onze voorgangers belastte, vergeeft ons en hebt medelijden. Gij zijt onze Beschermmer, helpt ons tegen de ongelo- vigen.”

Volgens veel nasseristen die in Nassers dagen belangrijke posities innamen, is Sadat ver van die doelstellingen afgeweken: hij heeft zich afgekeerd van het nasserisme, het socialisme, de strijd tegen Israël, de politiek van niet-gebondenheid, de Arabische solidariteit en de progressieve wereldbeweging. Hij is, in hun woorden, de lakei van het Amerikaanse imperialisme, de bondgenoot van het Zionisme en de kassier van het

Sadat met zijn lijfwacht: 'Hij vertoelt zichzelf'

westers kapitaal geworden.

Toch beschouwt Sadat zich nog steeds als de enige wettelijke opvolger van het nasserisme en dragen de nieuw opgerichte politieke partijen fier de aanduiding 'socialistisch' in het vaandel, wat volgens de Progressieve Unie van Khaled Mohiedin, een van de Vrije Officieren en nu de leider van de oppositie tegen Sadat, boerenbedrog is.

Sadat heeft zich, volgens een van de nasseristische woordvoerders 'geïsoleerd van de Arabische wereld. Egypte komt bij hem op de eerste plaats. Hij denkt de economische problemen op te kunnen lossen door de open-deur-politiek (stimulering van het privé-initiatief en buitenlandse investeringen), maar zolang de oorlogssituatie blijft bestaan weigert het Westen langlopende investeringen in Egypte te doen. De Arabische olieregimes weigeren aan hun financiële verplichtingen te voldoen omdat Sadat de voorhoede-functie van Egypte, de rol van het schild van de Arabische wereld tegen het Zionisme, heeft opgegeven. Onder Nasser betaalden de olieregimes, weliswaar met tegenzin, hun 'belasting' aan Egypte om de strijd tegen Israël voort te kunnen zetten, maar nu Sadat die strijd heeft opgegeven en zoekt naar een vreedzame oplossing van het conflict, schuiven zij slechts af en toe een *baksjies* (fooitje) af. Net genoeg om hem in het zadel te houden en te verhinderen dat de linkse beweging de macht overneemt en de Russen hun invloed herwinnen in Egypte, maar te weinig om een onafhankelijke koers te kunnen varen. Sadat is de speelbal geworden van de oliesheiks. Hij kan geen respect en loyaliteit meer afdwingen onder de Arabische massa's zoals Nasser'.

★ ★ ★

De eerste opstand tegen Sadats regime komt in mei 1971. De linkervleugel van de Arabi-

sche Socialistische Unie (ASU), de enige toegestane partij in Egypte op dat moment, beraamt volgens Sadat een paleisrevolutie. De groep, die onder leiding staat van Ali Sabry en vijf ministers tot haar aanhangers kan rekenen, was in de jaren zestig verantwoordelijk voor de nationalisatie van bijna het gehele openbare leven. De maatregelen hadden echter het tegenovergestelde effect volgens Sadat: „Het socialisme werd door het volk afgewezen." In 1965 moest Nasser de maatregelen terugdraaien en zette hij, volgens Sadat onder druk van het volk, Ali Sabry tijdelijk aan de kant.

De directe aanleiding voor de paleisrevolutie tegen Sadat is het plan om een federatie te stichten tussen Egypte, Libië en Syrië. Sadat is vóór, maar vijf van de acht leden van het Hoge Comité van de ASU zijn tegen. De motieven voor het verzet blijven vaag. Algemeen wordt aangenomen dat Ali Sabry en de zijnen vrezen hun bevoorrechte positie in de Egyptische hiërarchie kwijt te raken. Sadat besluit het voorstel voor te leggen aan het Centrale Comité van de ASU, om Ali Sabry's verzet te breken.

In de nacht vóór de vergadering krijgt Sadat twee banden toegespeeld waarop afgeluisterde telefoongesprekken staan. Sadat concludeert dat Ali Sabry en zijn aanhangers de federatieplannen 'via illegale vergadermethoden' zullen proberen te saboteren. Mocht dat mislukken dan willen zij het radiostation bezetten. En dat is een *coup d'état*, stelt Sadat verrast vast. Later legt hij in het parlement uit dat 'Amerika en Israël onrust in Egypte proberen te zaaien. Zij proberen de strijd te verplaatsen van het Suez-front naar ons thuisfront zodat Egypte ineen zal storten'.

Sadat geeft toe dat hij volledig verrast werd door 'de stromannen van Amerika en Israël'. Tot zijn grote schaamte ontdekt hij in zijn eigen studeervertrek afluisterapparatuur.

Hij ontslaat de minister wiens stem hij op de tapes herkend heeft.

De vergadering van het centrale comité levert geen beslissing op. Ali Sabry monopoliseert de microfoon en de vergadering wordt verdaagd. 's Avonds om elf uur hoort Sadat over de radio dat vier ministers uit solidariteit met hun ontslagen collega hun ontslag aanbieden. Sadat is opnieuw verrast maar hij reageert adequaat: hij laat de samenzweerders arresteren en roept het parlement voor een spoedzitting bijeen.

Hij noemt de *coup d'état* 'een storm in een glas water, pure nonsens'. De praktijken van Ali Sabry herinneren hem aan de zwarte dagen van voor de revolutie 'toen de politici het landsbelang ondergeschikt maakten aan hun eigenbelang'. Hij belooft de 'machtscentra' af te zullen breken en de democratie en het recht in Egypte in ere te zullen herstellen.

De paleisrevolutie is in de Egyptische propaganda een eigen leven gaan leiden. Naarmate Sadat de nasseristische richtlijnen verder loslaat, de relatie met de Russen verslechtert en de betrekkingen met de Amerikanen verbeteren, verandert ook de interpretatie van de gebeurtenissen in mei 1971. De paleisrevolutie heet nu officieel 'De verbeterde Revolutie van 15 mei'. Ali Sabry is gestigmatiseerd als een 'Russische agent' en de revolutie van 15 mei is 'de overwinning van het recht en de democratie'. Volgens de officiële lezing was Sadat Ali Sabry te slim af door 'naïviteit en kwetsbaarheid te veinzen'. De federatie met Libië en Syrië is er inderdaad gekomen maar heeft nooit enige betekenis gehad. Een paar weken geleden werd Sadat door Syrië en Libië uit de federatie gestoten als straf voor zijn reis naar Jeruzalem.

Een van de belangrijkste punten van kritiek op Sadat is tegenwoordig dat hij zijn eigen machtscentrum gecreëerd heeft. Hij heeft

Op de militaire academie

'Ik lachte niet, ik was serieus'

een groep ja-knikkers om zich heen verzameld die profiteren van zijn persoonlijke macht. Verhalen over corruptieschandalen in Sadats entourage zijn schering en inslag.

★ ★ ★

Sadat erfde in 1970 een failliet land. Egypte was financieel uitgeput door vier oorlogen, met name de oorlog in Jemen. Sadat had bij Nasser bepleit de Jemenitische rebellen te hulp te komen, Nasser volgde het advies op en draagt volgens de officiële lezing nu de verantwoordelijkheid voor het fiasco. In Jemen betaalden de twee grootste leiders in de Arabische wereld: Nasser de pan-arabist en Feisal, koning van Saoedi-Arabië, de pan-islamiet. De oorlog eindigde in 1967 onbeslist. Nasser moest zijn troepen overhaast terugtrekken om een (nog grotere) catastrofe in de Zesdaagse Oorlog met Israël te voorkomen.

Na de oorlog moeten de Saoedische oliedollars de wederopbouw van het Egyptische leger gaan financieren. Jarenlang had Nasser geroepen 'de baard van Feisal haar voor haar uit te zullen trekken'. Als Nasser de notoir anti-communistische en humorloze Feisal om hulp vraagt, plukt de koning onverstoorbaar aan zijn baard. „Maar hij betaalde,” zeggen de oude nasseristen, „omdat de Arabische massa's Nasser steunden. Feisal kon het zich niet permitteren Nasser te laten vallen. Maar wie maakt zich druk om Sadat?”

Na de Zesdaagse oorlog spreken de Arabische leiders ferm over 'geen onderhandelingen, geen verzoening en geen erkenning van Israël'. Maar Nasser heeft zijn les geleerd: Israël is een *fait accompli*, het Midden-Oostenconflict is langs militaire weg niet op te lossen.

In 1970 accepteert hij het plan-Rogers: Israël geeft de bezette gebieden terug minus kleine grenscorrecties in ruil voor Arabische erkenning van de staat Israël. De Israëli's wijzen het plan af.

Volgens Sadat accepteerde Nasser het plan

slechts om tijd te winnen teneinde de Russen de gelegenheid te geven het luchtverdedigingssysteem langs het Suez-kanaal te installeren. De Russen sturen 20.000 technici. De Israëli's bombardementen op de Egyptische steden houden op.

★ ★ ★

Vanaf het begin doorziet Sadat het belang van de wereldopinie en de rol die de VS voor de Arabieren kunnen spelen. Alleen Amerikaanse druk kan Israël tot concessies dwingen. En alleen de wereldopinie kan de VS dwingen die druk uit te oefenen.

Op 4 februari 1971 maakt Sadat zijn eerste grootse gebaar: „Egypte is bereid het Suez-kanaal voor de internationale scheepvaart te heropenen indien de Israëli's zich van het kanaal terugtrekken.” De bal ligt voor het eerst in het Israëli's kamp.

„Voor het eerst in 22 jaar is onze constructieve positie bekend,” schrijft Sadat. „Wij willen de wereld duidelijk maken dat wij in ons recht staan en dat wij op onze rechten staan. Dat wij de macht en de middelen hebben om onze rechten te verwezenlijken, niet door te bedelen, maar met eer en waardigheid, niet door te hopen maar door te strijden en ons opofferingen te getroosten.”

Later schrijft Sadat in zijn memoires: „Meer dan 26 jaar veinsde het (Israël, red.) een vredelievend land te zijn tot de wereld geloofde dat het een lam is omringd door een bende vraatzuchtige wolven. Zij (de Israëli's, red.) schilderden de Arabieren af als bruten en wij speelden hun in de kaart.

„Israël werd gezien als het symbool van de vrede, beschaving en vooruitgang terwijl wij Arabieren te boek stonden als oorlogszuchtig, onderontwikkeld, reactionair en destructief. Terwijl wij gelijk hebben.”

De Amerikanen weigeren vooralsnog begrip voor Sadats standpunt op te brengen. Voorlopig zijn de Russen nog zijn grote vrienden. Voor Lyndon B. Johnson heeft Sadat geen enkel respect: 'een domoor, hij begreep nergens een jota van'. De Amerikaanse minister

Sadat, Hoessein Al Shafei en Nasser op bedevaart

van Buitenlandse Zaken Dean Rusk kende de feiten niet, maar 'later vernam ik dat de man nauwe banden had met de joden. Hij had gewoon partij gekozen voor Israël'. Zijn opvolger Rogers was 'een ramp voor zichzelf. Een naïeveling'. De Amerikaanse delegatie in de Verenigde Naties wordt geleid door 'een Zionist genaamd Goldberg, een Zionistische jood'.

★ ★ ★

De Russen steunen Sadat in het eerste jaar van zijn bewind 'zonder aan hun eigen belangen te denken'. Rusland is 'een wereldmacht voor de vrede, een samenleving gebouwd op de wetenschap, een voorbeeld voor Egypte'. De vriendschap met Rusland is volgens Sadat 'uniek in de geschiedenis, een voorbeeld van broederschap en eenheid in de strijd tegen het imperialisme, terrorisme en agressie'.

De vriendschap rust op een wankelende basis. Al in 1959 botste Nasser met Chroesjtsjov over de behandeling van de Egyptische communisten die in concentratiekampen werden opgesloten. Sadat moest naar Moskou om Chroesjtsjov te dwingen zich niet met de binnenlandse politiek van Egypte te bemoeien.

Het atheïsme van de Kremlinleiders is onverenigbaar met Sadats diepe religieuze gevoelens. Wanneer Egypte na 1967 financieel met handen en voeten gebonden raakt aan 'de beschermer van de Heilige Plaatsen Mekka en Medina', Saoedi-Arabië, is het snel afgelopen met de sympathie voor de Russen. De voornaamste bron van Egyptische onvrede is echter de tweeslachtige houding van Moskou in het Midden-Oostenconflict. Moskou steunt weliswaar de Arabische eisen maar eist gelijktijdig garanties voor het voortbestaan van alle staten in de regio binnen veilige en erkende grenzen, dus ook voor Israël.

Rusland was een van de eerste landen die in 1948 de staat Israël erkende. De liefdesver-

houding met Israël werd snel verbroken toen Rusland de massale emigratie van Russische joden naar Israël verbood en toen in Stalins nadagen het anti-semitisme plotse-ling oplaaide.

De algemene opvatting is dat Moskou pas geïnteresseerd raakt in Egypte wanneer de Verenigde Staten tijdens de Koude Oorlog een pro-westers verdedigingspact proberen te formeren aan Ruslands zuidgrens. Ook Nasser verzet zich tegen dit plan van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Dulles. Wanneer de Verenigde Staten in 1955 weigeren Egypte de gevraagde militaire en economische bijstand te leveren, wendt Nasser zich tot de Russen die, zij het aarzelend, ingaan op het verzoek Egypte wapens te leveren.

Nasser bemerkt spoedig dat hij alleen verouderde types krijgt. Rusland wil geen wapenwedloop in het Midden-Oosten omdat dat het gevaar van een militaire confrontatie met de VS inhoudt.

In 1971 frustreert Rusland Sadats plannen voor de militaire wederopbouw van Egypte door India in zijn conflict met Pakistan wapens te geven, die in eerste instantie voor Egypte bedoeld waren. Sadats belofte dat 1971 'het jaar van de beslissing' zal worden, kan hij tot groot ongenoegen van de studentenbevolking die zijn aftreden eist, niet waar maken.

Sadat besluit radicaal om te zwaaien. Hij gooit de Russische militaire adviseurs het land uit en de 'eeuwigdurende vriendschap' die kort daarvoor nog bezegeld was door een vriendschapsverdrag, bekoelt snel.

In 1977 zegt Sadat het vriendschapsverdrag op, trekt de faciliteiten voor de Russische vloot in de havens langs de Middellandse Zee in en verbreekt zelfs de diplomatieke betrekkingen. Sadat probeert op dit moment de Russen kost wat kost uit het Midden-Oosten en Afrika te weren.

„Rusland is volgens Sadat op dit moment een groter gevaar voor de vrede in de regio dan Israël,” beweert Mohammed Said Ahmed, een van Sadats linkse critici. „Hij beschouwt de Russische wapenleveranties

aan Libië en Ethiopië als een rechtstreekse bedreiging voor zijn regime. Hij vreest dat de Russen de bronnen van de Nijl, Egyptes levensader, af zullen sluiten. Dat eerst Soedan in communistische handen zal vallen en vervolgens Egypte.”

Een van de belangrijkste redenen voor Sadats reis naar Jeruzalem was te proberen Amerikanen en Russen uit te schakelen bij de vredesonderhandelingen door rechtstreeks met de Israëli's te gaan praten. Later zou hij de VS weer bij de gesprekken kunnen betrekken. Voor de Russen is in zijn visie geen plaats aan de onderhandelings-tafel.

★ ★ ★

In het begin van de jaren zeventig start Henry Kissinger de ontspanningspolitiek tussen Amerika en Rusland. Een direct gevolg van de détente is dat de situatie in het Midden-Oosten bevroren wordt. Sadat realiseert zich dat hij zelf het initiatief moet nemen om de impasse (geen oorlog-geen vrede) te doorbreken.

Minutieus plant hij de Oktober-oorlog van '73 die het zelfvertrouwen van het Egyptische leger na de catastrofe van 1967 moet herstellen, de Israëli'sche militaire arrogantie moet ondergraven en de VS en Rusland moet dwingen een politieke oplossing van het conflict aan te dragen.

Sadat doorbreekt de fabel van Israëls onoverwinnelijkheid wanneer zijn troepen zonder veel moeite de ondoordringbaar geachte Bar-Lev-linie veroveren. „Er bestaan geen veilige grenzen,” zal Sadat later beweren, „vrede wortelt in het hart en in de geest.” Vrede kan alleen gesloten worden als Israël de bezette gebieden teruggeeft en de Palestijnse rechten erkent.

„Ben Goerion heeft lang genoeg geleefd om te leren dat het gezwets over veilige grenzen een hersenschim is. (—) Hij heeft lang genoeg geleefd om de dag mee te maken waarop de dromen in zijn dwaze brein ineens stortten, op de dag dat zijn kleinzoon in de Oktoberoorlog sneuvelde.”

Sadat krijgt zijn zin. Henry Kissinger komt naar de Arabische wereld en zij worden dikke vrienden, 'broeders' zelfs. Sadat sluit twee troepenscheidingsakkoorden met Israël. De Arabische wereld beschuldigt hem van verraad. Hij haalt zijn schouders op. Maar Kissingers stap-voor-stap-politiek faalt wanneer de Israëli's weigeren de door Sadat gevraagde concessies te doen: terug-gave van de bezette gebieden en erkenning van de Palestijnse rechten. De Amerikaanse bemiddelingspogingen lopen vast. Het Midden-Oosten-conflict raakt opnieuw in een impasse.

Sadat heeft de Arabische eenheid verbroken en de frustraties leiden tot een serie gewelddadige uitbarstingen: de Libanese burgeroorlog, een grensoorlog tussen Egypte en Libië, dreigende oorlog tussen Syrië en Irak en een serie moordaanslagen.

Sadat doet concessie na concessie aan de Amerikanen om een vredesregeling in de wacht te slepen. Op 19 november 1977 reist hij op eigen initiatief naar Jeruzalem en biedt de Israëli's in hun eigen parlement vrede aan in ruil voor inwilliging van de Arabische basiseisen. Hij zet zijn politieke

Alon Reininger/Contact

Begin en Sadat: antisemitisme?

en fysieke voortbestaan op het spel. De Arabische wereld zwijgt verbaasd of vervloekt hem in alle talen. Maar de Israëli's beantwoorden zijn gebaar niet adequaat: Sadat wordt met lege handen naar huis gestuurd.

Moestafa Amin over Sadat: „Hij heeft nog nooit met een jood gesproken. Hij ging nooit naar een joodse winkel. Hij heeft nooit met ze onderhandeld. Daarom is hij zo teleurgesteld in Begin. Hij ging naar Jeruzalem. Hij zette zijn loopbaan en zijn leven op het spel. En wat vroeg Begin: Hoeveel bied je? Een gênante vraag!”

Sadat verwijt de Israëli's een arrogante houding. De Israëli's ontdekken een serie anti-semitische artikelen in de Egyptische pers. De onderhandelingen lopen vast en Amerika weigert politieke, financiële en militaire druk op Israël uit te oefenen.

„De Egyptenaren zijn instabiel en wij zijn

neurotisch,” verklaart een Israëli'sche journalist in Cairo wanneer de euforie enkele weken na Sadats reis verdwenen is. Israël houdt vast aan zijn nederzettingen in de Sinai-woestijn als een garantie tegen het Egyptische leger.

Sadat zegt in een interview in zijn lijfblad Oktober die angst te begrijpen: „De joden zijn bang naar hun land terug te keren (Israël binnen de grenzen van 1967, red.). Hun land is smal en heeft geen diepte. Het is omringd door vijandige burenen. Die angst is historisch gegroeid. Zij kunnen daar zelf niets aan doen. Zij werden overal bedreigd. Daarom trokken zij zich terug in de jodenbuurten en sloten zij zichzelf op. Zij maakten van Israël één groot jodengetto en gingen daar in voordurende angst wonen. Door die angst haten ze andere rassen. Zij willen oprecht vrede. Zij geloven er werkelijk in. Maar het is hun drama dat ze niemand geloven en aan alle goede bedoelingen twij-

felen. Door die twijfel kunnen ze hun droom (vrede, red.) niet verwezenlijken."

„De joden noemen de generatie die in Israël geboren is *Sabra's* naar de cactus die in de woestijn groeit. Ze zeggen dat die plant aan de buitenkant doornen heeft maar van binnen zacht is. Dat is waar, maar die doornen zijn naar binnen gericht: doornen en ongegronde achterdocht zijn de belangrijkste kenmerken van de Israëlische burger.

„Maar ik ben ervan overtuigd dat mijn initiatief, mijn reis naar Jeruzalem dat wantrouwen enigszins heeft weggenomen."

★ ★ ★

Een Egyptische communist die anoniem wil blijven, beweert dat Sadat wel degelijk anti-semit is, 'hoewel hij dat zelf waarschijnlijk niet in de gaten heeft'. Moestafa Amin noemt die beschuldiging ridicul: „Wij zijn zelf semieten. Hoe kunnen wij in godsnaam anti-semitisch zijn?"

De communist wijst als bewijs op een serie artikelen in Oktober die in het najaar van 1977 verschenen onder de titel *Het kwaad dat in de Talmoed staat*. „De Talmoed is nog nooit in het Arabisch vertaald. Onder koning Faroeek bestonden er plannen voor, maar er wordt wel beweerd dat ze (de joden, red.) een aantal hoge regeringsfunctionarissen hebben omgekocht, omdat ze bang waren voor een schandaal."

In dertien afleveringen wordt *Het Kwaad* (zoals Oktober dat bespeurt) uit de doeken

gedaan: „Het is de joden geoorloofd een ieder die geen jood is te doden en te bestelen. Iemand die een jood doodt is een moordenaar. Maar iemand die een christen of een moslim doodt is geen moordenaar.

„Snijdt de hals af van uw vijand; maak woekerwinst. Hoererij, diefstal en woekerwinst zijn toegestaan aan de joden mits gericht tegen christenen en moslims.

„Er bestaat geen mededogen voor niet-joden."

Als illustratie bij de perfiditeit van de joden wordt de Egyptische lezer van dit door de regering gesubsidieerde blad het verhaal verteld van de priester Thomas en zijn bediende Ibrahim die door de joden van Damascus ritueel geslacht werden om, uit hun bloed ongerezen brood te bakken. De Talmoed schrijft dat voor, beweert Oktober.

★ ★ ★

Iedereen gelooft dat Sadat werkelijk vrede wil. Henry Kissinger is zelfs een actie begonnen om hem voor te dragen voor de Nobelprijs voor de vrede. Niemand gelooft dat hij, zoals in 1973, militaire onmacht voorwendt om een verrassingsaanval uit te voeren. Of zoals in 1971 naïviteit en kwetsbaarheid veinst.

Sadat wil oprecht vrede: hij heeft zich na dertig jaar oorlog bij de realiteit van het bestaan van de staat Israël neergelegd. Hij heeft zich gerealiseerd dat een militaire oplossing van het Midden-Oostenconflict onmogelijk is. De Egyptische economie kan de oorlogsinspanningen geen dag langer dra-

gen. Na dertig jaar is de prioriteit van de Egyptische politiek verschoven van Palestina naar Afrika.

Sadat heeft haast met de vrede en hij begrijpt de Israëlische weerspanning niet. Hij heeft zijn militaire potentieel nodig 'voor Afrika', waar de Russen en de Cubanen snel aan invloed winnen, met name in Ethiopië en Libië. In Libië zetelt zijn 'kwade geweten', president Khadaffi, 'de gek' volgens Sadat, die zichzelf uitgeroepen heeft tot de ongekroonde opvolger van Nasser. Khadaffi heeft Sadats inaugurele speech tot zijn levensvisie gemaakt en iedere keer als Sadat afwijkt van het nasseristische pad, trekt Khadaffi aan de bel. De Russen hebben hem tot de tanden bewapend 'voor iedere Libische soldaat zijn er drie tanks beschikbaar', beweren de Egyptenaren. En die wapens zijn volgens hen bedoeld om Sadat te wippen.

Off the record vertellen Egyptische overheidsfunctionarissen over de Egyptisch-Saoedi-Arabische en Israëlische alliantie: Egyptische mankracht, Saoedische oliedollars en Israëlische technologie kunnen een onverslaanbare macht vormen in het Midden-Oosten om de regio te ontwikkelen en te beschermen tegen de communistische infiltratie.

Sadat begrijpt niet waarom de Israëli's en de Amerikanen hem niet vertrouwen, hem de rol van westerse politie-agent in het Midden-Oosten en Afrika onthouden. De tijd dringt en deze keer heeft Sadat geen tijd om te wachten.

Gerard Jacobs

Koot droomt zich af. Gratis-voor uzelf en voor uw nieuwe abonnee op HP.

Duidelijke zaak - Koot's mooiste (en stoutste!) dromen uit HP zojuist verschenen in duurzame pocket en wie zich daarom nu op HP abonneert, die sturen wij dit vlekvrige, krasbestendige naslagwerk gratis en voor niks toe. Andere mogelijkheid. Wie een ander in een abonnement op HP weet te interesseren, ontvangt Koot eveneens gratis. En met u ontvangt óók uw nieuwe abonnee „Koot droomt zich af" voor niks in de bus. Leuk idee van HP!

HP

links en toch leesbaar

Abonnee voor HP.

Stuurt u met ingang van _____ HP aan:

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

Deze abonnee wordt opgegeven door:

Naam: _____

Adres: _____

Plaats: _____

Het abonnementsgeld wordt betaald door:

☐ de nieuwe abonnee zelf.

☐ de aanbrengrer van de nieuwe abonnee.

Duur van het abonnement:

☐ een jaar (f 104,-) ☐ een half jaar (f 52,-)

☐ of een halfjaar (f 47,-) voor studerende en houders van het CJP. Collegekaart / CJPnummer: _____

Bon in envelop zonder postzegel sturen aan HP, Antwoordnummer 8037, 1000 PA Amsterdam
Telefonisch: 020-248529.